

Karolin
Bernard

Ja sam
FRIDA

Prevela s nemačkog
Dušica Milojković

■ Laguna ■

Naslov originala

Caroline Bernard

ICH BIN FRIDA

Eine große Geschichte von Liebe und Freiheit. Roman

Copyright © Aufbau Verlag GmbH & Co. KG, Berlin
2023 (Published with Aufbau Taschenbuch; »Auf-
bau Taschenbuch« is a trademark of Aufbau Verlage
GmbH & Co. KG)

Published by agreement with Aufbau Verlag GmbH &
Co. KG and Corto Literary Agency.

Translation copyright © za srpsko izdanje 2024, LAGUNA

Ja sam
FRIDA

 Prvo poglavlje

Kojoakan, avgust 1938.

Frida je podigla platno da bi mogla da slika stojeći. U njoj je besnela bura i nije mogla mirno da sedi. Umočila je kičicu u boju, tamnocrvenu, kojom je htela da naslika cvetove pasiflore. Ovaj cvet oličava strast, jaka osećanja. Ali pre bi se moglo reći da je Frida osećala nemoćni bes. Žestokim pokretom spustila je kičicu na platno, ali tamnocrvena boja bila je suviše vodena, kapi su se raspršale na sve strane i slivale su se duž rubova cveta. Slobodnom rukom je dohvatila krpu da bi obrisala višak. Zašto nije pažljivije ocedila četkicu? Pokušala je da se obuzda, ali u besu je sve radila još gore. Previše je pritiskala, tako da je pretila opasnost da se skupo slikarsko platno pocepa. Kičica je još jednom išla u divljim krugovima. Ovako ništa neće uraditi! Prisilila se da nekoliko puta duboko udahne i izdahne. Ta slika joj je bila previše važna, nije smela da je pokvari. Da bi skupila vodu s platna, bila joj je potrebna deblja kičica. Ali kad ju je izvukla iz šarenog glinenog ćupa u kome je pored sebe držala kičice i ostali slikarski pribor, ćup se prevrnuo i krenuo da se kotrlja pod sto.

„*Hijo de puta!*“,* otelo joj se. Skočila je i taman na vreme uspela da uhvati ćup. Fulang-Čang, koji je sedeo u uglu, iskezio je zube i počeo neobuzdano da vrišti. Majmunčić je čvrsto stegao svoj rep i pobegao na policu s knjigama.

Iznervirana, Frida je klonula na stolicu i zapalila cigaretu. Duboko je uvlačila dim ne bi li se umirila. „Ti bi verovatno voleo, Dijego Žablja Njuško, da upropastim sliku. Ali neću ti učiniti tu uslugu!“

Kada bi pomislila na scenu od tog prepodneva, s besom se mešala i rezignacija. Kao što je imala običaj, odnela je Dijegu ručak u atelje u San Anhelu, toga dana malo ranije nego obično. Tortilje je složila u korpu prekrivenu izvezenim stolnjakom, a dodala je čak i nekoliko cvetova iz vrta. U ateljeu ga je zatekla s nekom ženom, dobro obučenom starijom Amerikankom. Najpre je osetila olakšanje, jer s njim nije bila nijedna od njegovih ljubavnica. Ali onda je prepoznala Helenu Rubinštajn, čuvenu vlasnicu fabrike kozmetike i prebogatu kolekcionarku umetničkih dela.

„Ovo mi se dopada, a i ono tamo preko“, upravo je govorila Rubinštajnova, pokazujući na slike koje je Dijego rasporedio po zidu. Kada je ugledao Fridu, prišao joj je s osmehom.

Došla je da kupi slike, prošlo je Fridi kroz glavu. A on mi nije rekao ništa o tome.

Dijego je to takođe shvatio, i bilo mu je vidno neprijatno što se ona pojavila.

Frida je stajala kao okamenjena, i dalje držeći korpu s jelom u ruci, dok joj je Helena Rubinštajn pružala ruku.

„Vi mora da ste Frida Rivera. Jedan prijatelj mi je ispričao da je nedavno kupio vaše slike.“

Frida je klimnula glavom. To mora da je bio američki glumac Edvard G. Robinson, koji je pre nekoliko nedelja

* Šp.: kurvin sine. (Prim. prev.)

kupio dve njene slike. Platilo ih je četiri stotine dolara, što je za nju bilo pravo blago, a to su bile i prve slike koje je uopšte prodala. Ako Rubinštajnova to zna, verovatno će i sama želeti da pogleda njene radove. Koje bi trebalo da joj pokaže? Većina je bila u Kojoakanu. Dodavola, uopšte se nije pripremila, zašto je Dijego nije na vreme upozorio? Dok je još razmišljala, Dijego joj je uzeo korpu iz ruke i podigao prekrivač.

„Frido, pa je li ovo tortilja?“, povikao je oduševljeno i zagrlio je. „Mmm, kako samo miriše. Helena, morate to da probate, moja Frida pravi najbolje tortilje u celom Meksiku. A pogledajte samo kako uvek sve lepo ukrasi. U to je utkana ljubav.“

Frida je užasnuto zurila u njega. Šta on to priča? Pa nije trebalo da hvali njeno kuvarsko umeće. Bila je slikarka, a ne kuvarica!

Doslovno je mogla da vidi kako se interesovanje Helene Rubinštajn za nju gasi.

„Ali pre nego što sednemo da jedemo, želeo bih da vam pokažem još nekoliko svojih novih stvari“, odmah je rekao Dijego, uhvatio je podruku i odvukao do jednog velikog stola. „Već sam nešto pripremio.“

Frida je stajala kao skamenjena. Šta sad da radi? Ova spoznaja duboko ju je pogodila. Dijego ne samo da je krio da će Helena Rubinštajn doći da kupuje umetnička dela već ju je uz to predstavio kao svoju kuvaricu, a njene slike nije spomenuo nijednom reči. Kako je samo mogao?

Rubinštajnova se još jednom okrenula ka njoj.

„Možda neki drugi put“, rekla je, a Frida je u njenom pogledu mogla da pročita čuđenje.

I dalje se tresla od besa pri pomisli na to. Vratila se u Kojoakan i stavila na štafelaj novo platno. Morala je nekako

da dâ oduška svojim osećanjima, jer bi inače poludela. Ota-da se muči sa ovom slikom. Sve neobuzdanije je obnavljala sećanje na prepodnevni susret i sva je zapenila od besa, zbog Dijega, ali i zbog sebe. Trebalo je da mu baci u lice one proklete tortilje!

„*Hijo de puta*“, ponovo je opsovala i zapalila još jednu cigaretu. Zašto joj je uskratio priliku da pokaže svoje radove? I to pred tako važnom kolekcionarkom?

Trgla se i udarila rukom po čelu. Naravno! To mora da je imalo veze s posetom Andrea Bretona. Taj Francuz, umetnik i ideolog nadrealizma, od aprila do jula je živeo u njihovoj kući sa suprugom Žaklin, a neposredno pre njihovog dolaska Frida je Dijegu najavila da će tu priliku iskoristiti da sebe i svoje slike prikaže na pravi način. „Vreme je da svet vidi moje slike“, objasnila mu je. Na Bretonovo oduševljenje, čitala je njegove spise o nadrealizmu i vodila brojne žive rasprave s njim i Žaklin. Pored toga, kao slučajno je svuda po kući okačila svoje slike, a Andre je Fridu nedavno proglasio za ikonu meksičkih nadrealista. Frida mu se, doduše, žustro usprotivila, jer je nadrealizam značio slikanje s onu stranu realnosti, dok je ona na svojim slikama prikazivala svoj život, svoju stvarnost. Andre je taj prigovor prosto odbacio. Njegovo divljenje njenim slikama činilo joj se pomalo preteranim, ali bilo je naprosto tako, a kad je neposredno pre njihovog odlaska, kasno noću, predložio da joj organizuje izložbu u svojoj galeriji u Parizu i obećao joj ogroman uspeh, činilo joj se da će to biti ostvarenje njenih najsmelijih umetničkih snova. Izložba njenih slika koje još nigde nisu prikazane, cela izložba u metropoli evropske umetnosti, to ju je strašno uzбудilo. Možda bi time mogla da se probije.

Breton joj je svojim predlogom, i ne znajući, ukazao na izlaz koji je duže tražila. Već deset godina bila je u braku s

Dijegom. Osećala je kako joj on izmiče, ne samo zbog bezbroj ljubavnica na koje se u međuvremenu skoro već navikla. Ne, osećala je kako joj pored njega sve više preti opasnost da nestane. Da bi mogla da postoji kraj ovog nadmoćnog genija, bilo joj je potrebno nešto sopstveno, a to je mogla da bude samo umetnost. Zahvaljujući umetnosti svojevremeno su se i pronašli. Šta se zapravo desilo, pa je on nastavio da ide tim putem, a ona da zaostaje?

Sa Andreom i Žaklin napravila je planove za Pariz, a kada su njih dvoje otišli, veoma revnosno je radila na novim slikama. Dijego je bio upadljivo suzdržan. Da li se možda osećao isključeno ili je bio ljubomoran na Bretona? Da li je ovo sada bilo njegovo uzvratanje udarca? Kako je samo mogao da bude tako nizak! Inače je uvek bio spreman da je podrži kada je reč o njenoj umetnosti. Ali ako su u igri bili drugi muškarc, to se naglo menjalo. Tada se pretvarao u muškarčinu koja će svoje navodne pretenzije da je poseduje braniti i pištoljem. Ili joj je svoju podršku pružao samo dotle dok je znao da je njeno slikarstvo ionako tek diletantsko? Možda čak i nije računao da će ona zaista imati uspeha? Možda je svojim pohvalama samo hteo da je oraspoloži? Ljutito frkćući, Frida je ugasila cigaretu i ponovo se dohvatila kičice. Morala je da nastavi da slika. Nije smela da dopusti da je besprema Dijegu spreči da napreduje.

„Uspeću ja i bez tebe, Dijego Rivera Žablja Njuško“, glasno je rekla sebi. „Od sada sam samo slikarka, a ručak možeš sam sebi da spremaš.“

Ta pomisao ju je utešila.

„Možeš da siđeš, smirila sam se“, doviknula je Fulang-Čangu, koji je još čučao na polici.

Frida je pokušala da se usredsredi na započetu sliku. Pasiflora je bila samo jedan od detalja. Značajniji su bili portreti

njenih roditelja, i njena haljina koja kao da je lebdela kroz vazduh. A ona sama, naga, s užetom oko vrata, koje je ka sebi povlačio takođe nag muškarac, s teškom maskom na licu. Na golom brdašcetu sedeo je kostur i posmatrao ih.

Povukla se za korak unazad da bi mogla da pogleda celu sliku. Pritom joj je bol sevnuo kroz stopalo. „Prokleti kuk“, opsovala je. Namah je postala svesna da na ovoj slici svoje mesto treba da nađu i udes koji joj je razorio telo i pobačaji koje je zbog udesa imala. Zato što su to bili događaji koji su joj obeležili život.

Tokom narednih sati zadubila se u rad, i pritom ponovo pronašla unutrašnji mir. Slikala je brzo, neke stvari je samo skicirala, da ih ne zaboravi. S desne strane obrise oblakodera, koji je podsećao na Empajer stejt bilding. Dve nage žene na istom krevetu, u donjem uglu. Neprestano je dodavala nove detalje, ne pitajući se iz kog dela njenog sećanja dolaze. Naprosto im je davala mesto na platnu. Brzim potezima budila ih je u život. Slikala je precizno i vešto, nije više bilo premazivanja, niti previše vlažnih četkica.

Fulang-Čang ju je vukao za suknju, bilo mu je dosadno, a možda je bio i gladan.

„Nemam sad vremena. Idi kod Amale“, rekla je i oterala ga iz ateljea ne prekidajući rad.

Nekoliko sati kasnije iscrpljeno je obrisala četkice i posmatrala sliku. Ni izdaleka nije bila gotova, pre svega su nedostajali delovi koji bi povezali pojedinačne elemente. Ali već je zračila moćnom energijom. Kamen temeljac bio je položen. Najradije bi nastavila da slika, ali bol u leđima govorio joj je da je za danas dosta.

S ovom slikom počinje nešto novo, iznenada je pomislila. A Dijego me neće sprečiti da živim kao slikarka.

Ja sam umetnica. I to je jedino bitno.

Drugo poglavlje

Bilo je već kasno večer.

Frida je sedela u svojoj naslonjači i posmatrala reprodukciju Hijeronimusa Boša *Vrt uživanja* u jednoj od svojih mnogobrojnih knjiga s umetničkim reprodukcijama. Palo joj je u oči da je raspored različitih elemenata na njenoj slici veoma sličan. Sva utonula u Bošov čudesni svet, iznenada je začula teške korake koji su zastali pred njenom sobom.

A onda se kroz vrata čulo smešno tiho struganje. Nasmejala se i protiv volje. Znala je da Dijego upravo nevesto stoji na jednoj nozi i briše nezgrapne cipele o pantalone. To je uvek radio kada je bio nesiguran. A sada je prošao rukama kroz kosu i nakašljao se.

„Ma uđi više“, doviknula mu je.

Ušao je u sobu, a drvene podne daske podizale su se i spuštale pod njegovim koracima. Frida je od toga poskakivala u naslonjači, što ju je ponovo navelo da se i protiv volje nasmeši.

Dijego joj se osmehnuo s puno nade. Činilo se da veruje da mu je oprostila jučerašnju scenu. Ali nije ga napala samo

zato što je osećala duboko zadovoljstvo zbog nove slike. Uprkos tome, neće se izvući nekažnjeno.

„Gde je Helena?“ , upitala ga je medenim glasom.

„Morala je na aerodrom, ali mnogo te je pozdravila.“

Frida ga je pogledala bez reči.

„Žao mi je. Zaboravio sam da ti kažem.“

„Zaboravio si? Gospođa Rubinštajn je priznata kolekcionarka umetničkih dela. Da je kupila neku moju sliku, to bi bio signal i ostalima. Meni bi to bilo važno. Kako možeš da budeš tako ravnodušan?“

Izbegao je njen pogled.

„Ali dala mi je nešto za tebe. Jedan ruž, Misli da bi ti tamnocrveni predivno stajao.“ Pružio joj je paketić.

„I misliš da je time stvar rešena? Neću prokleti ruž, htela sam da prodam sliku.“ Zavitlala je paketić o zid. Zurio je u nju, a u očima mu je videla požudu. To ju je samo još više razbesnelo. Osetila je kako joj se gnev skuplja u grudima i kreće naviše. Dijego je podigao ruke u nastojanju da je umiri.

„Nemoj da se uzbuđuješ. Sutra dolazi dvoje Amera. Navratili su kod mene čim je Helena otišla, i ja sam ih pozvao ovamo. Kupili su nešto moje, a sad bi hteli i nešto tvoje. Strašno su bogati, sigurno će uzeti nešto.“

Frida je odmahнула rukom. „Samo neka dobro ispadne. Danas sam počela novu sliku. Osećam da će biti veoma dobra. Hoću da je ponesem u Pariz.“

„Smem li da vidim?“ , upitao je.

Kada je osetila da je istinski zainteresovan, oči su joj zasijale.

Dijego je dugo stajao pred štafelajem i posmatrao svaki detalj.

„Frido, ovo je veličanstveno. Ovo je puno simbola, govori sasvim posebnim likovnim jezikom.“ Glas mu je bio

oduševljen, a ona je iznenada posumnjala i osetila je grižu savesti. Možda je stvarno samo zaboravio na Heleninu posetu? Zaboravljao je i da pročita pisma i da plati račune, a dok radi, zaboravljao je čak i da jede.

„Ali i zastrašujuće je“, rekao je i trgao je iz misli.

Slegla je ramenima. „To je prosto moj život“, rekla je, pošto mu je objasnila različite elemente. „Ali još nemam ideju za neki okvir koji bi sve to povezivao. Zasad je samo neka vrsta kolaža.“

„Tvom kolažu nešto nedostaje“, rekao je Dijego i u tim rečima čula je nešto poput razočaranja.

Frida je ponovo podigla pogled, a onda je primetila u čemu je stvar. Slika je predstavljala njen život, ali nedostajala je najvažnija osoba u njemu: Dijego.

Čim je narednog jutra ustala, htela je da probere nekoliko radova za Amerikance, ali kada joj je pogled pao na novu sliku, zaboravila je posetu i počela da slika. Oko podneva je čula korake u vrtu. Preglasno su se smejali, a žena je pokazivala ovo i ono i mislila je da je sve *marvellous*.*

Dijego ju je doveo u njen atelje, a Frida je namestila prikladan osmeh.

„Frido, ovo su Džon i Megi Ričardson iz Filadelfije. Hoće da pogledaju tvoje slike.“ Zatim se povukao u stranu kako bi Frida mogla da se rukuje s njih dvoje.

Džon je zanemario njen gest i krenuo pravo ka štafelaju. Nagnuo se unapred i proučavao je sliku odmahujući glavom.

Frida je osetila neodoljivu potrebu da se zaštititi od njegovog požudnog pogleda. „Ah, to je samo skica i još ni izdaleka nije gotova“, brzo je rekla i prekrila štafelaj platnom.

* Engl.: divno. (Prim. prev.)

„Dakle, ja uopšte ne razumem šta vi radite“, rekla je Megi.

„Mislite kako slikam?“

„Ne, kako uspevate da slikate. Ja skoro uopšte nemam vremena za takve stvari. Brinem o Džonu i vreme mi uglavnom odlazi na to.“

Fulang-Čang je radoznalo dotrčao, a Megi se oteo još jedan vrisak oduševljenja: „Što je sladak!“, povikala je i nagnula se ka njemu.

Mali majmun iskezio je zube i uplašeno se trgao. „Džone!“, povikala je.

„Molim te, zatvori ga negde“, rekao je Dijego, a Frida je u glasu mogla da mu čuje bes. Nije voleo Fulang-Čanga otkako mu je jednom svojim veštima prstićima pocepao sliku. Mada se posle smejao i tvrdio da se majmunčić dobro razume u umetnost. Frida je namamila životinju i stavila je sebi na rame.

„Frido“, opomenuo ju je Dijego.

„Meni ne smeta.“

„A gde su vam slike?“, upitao je Džon. Šetao je po ateljeu, i sve posmatrao bez snebivanja, kao da mu već pripada, dok je njegova žena nervozno gledala u majmunče.

„Prodajete li i to?“, upitao je Amerikanac pokazujući na skelet od kaširanog kartona u prirodnoj veličini, koji je odeven u izvezenu podsuknju visio u jednom uglu sa plafona.

„Pogledaj, Megi, ovo je *nice!** Koliko košta?“

„To ne prodajem. To je moja sestrice. Ona me gleda dok slikam.“

Dijego je s neodobravanjem zavrteo glavom.

Kao da želi da ih umiri, Frida je lutki dobacila zaverenički pogled. Naravno da neće da se odvoji od nje. Ona i druge

* Engl.: lepo. (Prim. prev.)

figure od kaširanog kartona bile su njeni prijatelji, koji su s njom razgovarali, hvalili je, ili umirivali. Ali u prisustvu ovih gringosa mrštili su noseve i ćutali.

„*Darling*,* pogledaj ovde. Ovo je stvarno predivno. Ovu hoću da imam!“

Megi je sada zastala ispred lutkarskog pozorišta koje je Frida napravila u kutiji za cipele. Majušne lutkice sedele su oko stola, a sa njima su bili i krokodil i pas. „Koliko to košta?“, upitala je.

Frida je ponovo ulovila Dijegov oštar pogled kada je odgovorila da ni to nije na prodaju.

„Mislila sam da vas interesuju moje slike“, rekla je. „Sačekajte, sada ću vam pokazati nekoliko.“ Otišla je do velikog sanduka koji je stajao ispred prozora, podigla teški poklopac i izvukla dve slike.

„Ali male su“, rekla je Megi, s izrazom razočaranja na licu. „Zar nemate ništa veće?“

„Veće trenutno ne slikam.“

„To ništa ne znači“, ubrzo se umešao Dijego. „Frida slika srcem. Njoj polazi za rukom da u malom formatu izrazi cele svetove. U tome leži njena jedinstvena umetnost.“

Frida je oba platna, koja su bila još neuramljena, položila na sto.

Megi je užasnuto uzmakla kada joj je pogled pao na prvu sliku. Ona je prikazivala nagu ženu na krevetu, tela oblive-nog krvlju. Kraj nje je stajao muškarac s nožem u ruci.

„Ova slika se zove *Nekoliko malih uboda nožem*“, rekla je Frida. „Time sam htela da skrenem pažnju na brojna ubistva meksičkih žena. Ali ako vam se ne dopada, evo druge.“ Gurnula je *Ubode nožem* u stranu, a ispod njih se pojavila

* Engl.: draga; dragi. (Prim. prev.)

još jedna gola žena na krvavim čaršavima. Između raširenih nogu videla se glava novorođenčeta. „Ova prikazuje moje rođenje. Ako bolje pogledate, videćete da sam beba ja.“

Megi se borila za vazduh i okrenula se na drugu stranu teško dišući.

„I vi to zovete slikanje srcem? Mislite li da bismo tako nešto okačili iznad sofe?“ Džon je uhvatio ženu za ruku i povukao je za sobom. „Doviđenja“, rekao je.

„Ispratiću vas“, brzo je rekao Dijego i pošao za njima.

Kada se vratio u atelje, besno je vikao: „Mislio sam da hoćeš da prodaš slike. Juče si me ispsovala zbog Helene, danas ti dovodim mušterije, a ti ih zgroziš i oteraš.“

Zurila je u njega suzivši oči. „To nisu bile mušterije. To su bili gringosidi idioti. Oni nikada ne bi kupili neku moju sliku.“ A onda se nasmejala. „Ali vredelo je zbog glupog izraza lica one žene.“

Najednom se i Dijego nasmejao. „U pravu si, bili su idioti. Uvalio sam im dve potpuno upropaštene slike, koje bi zapravo trebalo baciti u smeće, a oni to uopšte nisu primetili.“

Frida je zapalila cigaretu.

„Moje slike su predobre za takve ljude. Mesto im je u velikim muzejima, u Luvru, ili Muzeju moderne umetnosti. Ne u privatnim sobama nekakvih ljudi koji nemaju pojma i hoće samo dekoraciju. Helena je u tome mogla da mi pomogne, ali upoznala je samo tvoju kuvaricu.“

„Preteruješ, kao i uvek. Smem li da te podsetim da si na početku našeg braka čak i učila da kuvaš? Svakog dana mi donosiš korpu s ručkom. Odakle je trebalo da znam da si se predomislila?“

Fridino ogorčenje se urušilo. Imao je pravo. Dugo je svoju bolest koristila da ništa ne radi. Na početku ove godine

operisala je stopalo, a posle toga pustila je da joj dani prolaze, jer se osećala iscrpljeno i deprimirano. Tada joj je bilo baš zgodno što može da brine o Dijegu. Ali to vreme je konačno prošlo. Odlučila je da promeni život.

„Pazi, Dijego, zapamti da odsad pa nadalje neću više biti nadležna za tvoj ručak. Ja sam slikarka, bavim se umetnošću. A ovom slikom ću to i dokazati.“

Dijego ju je pogledao, i mogla je da vidi kako se pita da li to ozbiljno misli i koliko dugo će je držati. A onda je ponovo stala pred štafelaj. „Znaš šta? Mislim da ćeš uspeti.“

Frida se okrenula ka njemu. Ozbiljno je mislio. Njena zlovolja se rasplinula. Prišla mu je i čvrsto ga zagrlila.

„Gladan sam. Je li Amala spremila nešto?“, upitao je.

„Idi u kuhinju i pogledaj“, uzvratila mu je Frida. „Meni je sada potrebna jedna tekila.“

Nešto kasnije sedeli su za stolom i jeli, a posle toga zajedno su raspemili posuđe. Bilo je kasno, pa se Dijego pozdravio i otišao u svoju spavaću sobu. Frida je htela da pođe za njim, ali zastala je na otvorenim vratima.

Nije je odmah primetio, pa ga je posmatrala kako se pomalo lenjo svlači i leže u krevet. Najednom je Fridino srce bilo prepuno nežnosti prema ovom čudnovatom čoveku, koji je i dalje bio čovek njenog života. Malo se pomerila, Dijego je pogledao ka njoj, a ona se izgubila u njegovim tamnim očima. Svako koga bi pogledao tim pogledom, u kome je ležao čitav svet, morao je da mu se pokori.

Pa on je ipak moj muž, pomislila je, da bi se odmah zatim ispravila. Ne, nije. Dijego ne pripada nikome, a istovremeno pripada svima. Zato je toliko teško živeti s njim.

Udario je otvorenom šakom po dušek. „Dođi, moja Friduča. Žao mi je što je ono s Helenom onako prošlo. Nisam razmišljao. A možda sam se i plašio da će kupiti samo tvoje slike ako ih vidi.“

Legla je kod njega i počela oprezno da se svlači, dok joj je on govorio reči ljubavi.

 Treće poglavlje

Narednog jutra prva Fridina misao ponovo je poletela slici na štafelaju. Pored kreveta je ležala Dijegova poruka.

Morao sam da odem. Još jednom sam pogledao tvoju sliku. Biće sjajna. Vidimo se kasnije.

Tvoja Žablja Njuška

Ne oblačeći se, Frida je skočila i bosa požurila u atelje. Sklonila je platno, pa je slika zablistala na suncu. Frida je stajala ispred nje. Je li bila onakva kakvu ju je čuvala u sećanju? Da li je još postojala, je li još bila važna kao juče? Ili su je se preko noći dokopale figure od kaširanog kartona, žvrljale po njoj, oduzele joj auru, obezvredile je i učinile smešnom? To su ponekad radile. One su joj, doduše, bile najbolji prijatelji, uvek su bile tu za nju, ali ponekad su s njom zbijale i neslane šale. A bile su joj i najoštrij kritičari.

Dijego ju je ismevao kad bi mu pričala o tome. „Odatle govori tvoja sopstvena sumnja“, vikao je.

Ali Frida je bolje znala šta se dešava.

„Dobro jutro, sestrice“, pozdravila je lutku koja ju je ljubazno gledala. Odahnula je s olakšanjem. Prešla je pogledom preko elemenata slike: naga žena, njena haljina, pasiflora, meksičke biljke i njeni roditelji. Sve ove stvari na platno su došle manje ili više intuitivno. Ali šta je bila veza koja ih je sve formalno spajala? Frida je prišla štafelaju i zagledala se u majčine oči. Iza nje se uzdizao vulkan koji bljuje vatru. Tu je dodala pticu crvenog perja, kakvu je videla na slici Hijeronimusa Boša, i ne znajući šta bi trebalo da predstavlja.

„Stvari bi trebalo da budu mnogo bliže jedne drugima“, mrmljala je. „One pripadaju zajedno, kao da su jedno, ne sme da bude razmaka, praznina među njima. Ali kako to da postignem?“

Sedala je i ustajala i neprestano bacala pogled na sliku. Tako nešto joj se još nikad nije desilo. Još nikad nije imala tako neodložan osećaj da *mora* da naslika sliku. Slika je htela da izađe iz nje, morala je njome nešto da izrazi. Stara Frida bi možda digla ruke i ostavila ovu sliku nedovršenu, jer ne bi znala kako dalje. Ali nova Frida će istrajati. Istrajaće sve dotle dok ne dobije ideju. Primetila je da joj se ta pomisao sviđa, i da je čak ispunjava ponosom.

Uzela je četkicu i zamešala crvenu boju. Radila je na slici još nekoliko sati, ovde povukla potez, tamo nešto izbrisala. Ali nije napredovala, varnica koja bi sve zapalila nikako da sevne. Duboko utonula u misli, odložila je olovku u stranu i otišla u kuhinju kao i svakoga dana, da spremi ručak.

Sekla je luk i paradajz i prala kukuruz za enčilade. A onda je počela da seče veliku vezu korijandera i iznenada je stala. Šta ja uopšte ovde radim? Ne želim više to da radim. Vreme kad je Dijego slikao, a ja kuvala pripada prošlosti. Uzela je povrće i dala ga kokoškama, koje su se glasno kokodačući bacile na poslastice.

Kada je pri povratku kući ugazila u rupu u pesku, ponovo joj je kroz desno stopalo sevnuo onaj stari, poznati bol. Pri likom nesreće ovo stopalo je slomljeno na jedanaest mesta i nikad više nije sraslo kako treba.

Hramljući je otišla u svoju spavaću sobu da uzme tablete protiv bolova, stenjući pri svakom koraku. Ako sad ne bude pazila, bolovi će do uveče postati nepodnošljivi. Odlučila je da se okupa. Topla voda joj uvek prija.

S mukom je ušla u kadu, ali kad se opružila u vrućoj vodi, počela je da se opušta. Zavalila se unazad i sklopila oči. Bol u stopalu je popustio. Pred zatvorenim vratima čula je grebanje. Bio je to Senjor Ksolotl, koji je hteo da uđe. Pas je tiho cvilio, a kada Frida nije reagovala, otišao je.

Ponovo je otvorila oči i ugledala svoja stopala s crveno lakiranim noktima kako vire s desne i leve strane kade, pored rupice za prelivanje vode. Ožiljci koji su se na risu desnog stopala protezali preko palca prizivali su u sećanje udes i njegove posledice. Bili su oličenje njenog dosadašnjeg života, svega onoga što je bila.

Ležala je mirno, a površina vode umirila se i postala poput ogledala. Gledala je u rupicu za prelivanje vode, i lančić sa zapušačem, dvostruko, jednom odražene u vodi. U vodi su se ogledali i njeni palčevi.

Naglo je sela, a slika se rasplinula i nestala. Ali pronašla je ideju! Kada napunjena vodom, to jest njena donja polovina koju je upravo videla pred sobom, s kolenima i stopalima na kraju, daće okvir njenoj slici. A pojedini elementi njene slike plivaće u mračnoj, poluprovidnoj vodi.

Voda je bila život, on je u vodi i nastao, voda joj je poklajnala mir i odsutnost, ili bar ublažavala bol. A na površini vode naslikaće sve one stvari koje joj je voda donela. *Ono što mi je voda donela*, prošaputala je. Tako će nazvati sliku.

Pokušala je da leži mirno da bi se i voda umirila. Ali od uzbuđenja je burno disala, i dugo joj je trebalo da se smiri. A onda je oprezno podigla glavu i ponovo se pogledala u vodi, kao u ogledalu. A sa svojim licem videla je i celu sliku.

Kao i obično, Dijego je kući došao tek posle ponoći. Ali Frida je još radila. Sedela je za stolom s blokom za skiciranje kada je u hodniku čula njegove teške korake. Ustala je, prebacila šal preko ramena, i pošla mu u susret.

„Zdravo, moja Friduča. Baš lepo što si još budna.“ Zvučao je pomalo nervozno, kao da ga je pri nečemu uhvatila na delu. Odmah se uznemirila. Stala je na prste da bi ga poljubila i osetila parfem druge žene. Dakle, nije se prevarila.

„Je li ona još u San Anhelu?“, upitala je.

Slegao je ramenima. „Ali, Frido...“

Iznenada je sva energija koju je upravo osećala iščilela iz njenog tela. Usponi i padovi njihove veze koštali su je beskrajno mnogo energije. Jednoga dana Dijego joj je bio veoma blizak, a već narednog bi je vređao. Nije više mogla da podnese da je neprestano vara. Zar nije mogao bar da ukloni tragove svojih avantura? Ili mu je bilo potpuno svejedno što ona zbog toga pati? Da li ju je možda namerno ponižavao? Stegla je pesnice. Neće to više dopuštati!

Ali kada je htela da ga izgrdi, pružio joj je nešto.

„Evo. Za tebe.“

Frida je uzela malu figuru od žada. Skoro da joj je ispunjavala pesnicu. Pre nego što je dobro videla šta predstavlja, primetila je mekoću kamena, koji se sav ugrijao od Dijegove ruke. Raširila je prste i posmatrala psa koji leži. Gledao ju je pažljivo, krupnim očima, načuljenih ušiju. Prešla mu je prstom preko šapa i mogla je da napipa čak i noktiće.

„Figura iz prehispanijskog doba. Neki seljak ju je našao u polju i doneo mi. Odmah sam pomislio da moram da ti je poklonim, da ne bi bila tužna kad Senjor Ksolotl više ne bude pored tebe.“

„Zapravo, nedostaješ mi.“ Primitila je kako joj gnev iščezava i ustupa mesto tuži.

Njegov gest ju je dirnuo. Dijego je sakupljao dela stare umetnosti kao opsednut. Mora da je imao hiljade komada: figurica, keramike, dragocenog nakita urođenika iz svih krajeva Meksika... Voleo je i poznao svaki pojedinačni komad. I sanjao je o tome da izgradi muzej za svoju zbirku.

I protiv svoje volje morala je da se nasmeši. Kada je Dijego išao kroz kuću, zidovi su se ljuljali, ali kada joj je nešto poklanjao, pokreti su mu bili laki kao leptirova krila.

Uхватиła je njegov pogled i ugledala ih oboje u ogledalu na ormanu za odeću. Ona kao šareni cvet, u beloj spavaćici, sa svetlucavocrvenim, raskošno izvezenim šalom preko ramena, a on džin u pretoplom odelu od tvida. Upravo tako ga je videla i prvi put: bila je pozvana na zabavu kod fotografkinje Tine Modoti i stajala je pred ogledalom da bi namestila frizuru i zadenula u kosu nekoliko cvetova, kad se on pojavio iza nje i pogledao je ovako, prepun požude. Tada se i zaljubila u njega.

I dalje ga volim, pomislila je, mada je čudovište i mada me vara.

„Moram opet da idem. Hteo sam samo da svratim da ti ovo donesem. Da ne bi bila tužna...“

Frida se ukočila. Dakle, ona druga je još u San Anhelu. Možda ga čak čeka u automobilu. Verovatno opet neka od onih gringi. Pre nekog vremena među bogatim Amerikan-kama bilo je moderno doći u Meksiko i kupiti slike Dijega Rivere. A žene bi sebi priuštile i noć, ili u najmanju ruku flert, s najčuvanijim slikarom Meksika.

„Pa idi onda!“, doviknula mu je. Gledala je za njim, ruku oslonjenih o bokove. „Kakva li sam samo bila budala što sam se udala za tebe!“, doviknula mu je.

U to vreme su je svi upozoravali. Prijateljica Tina Modoti, rođena majka, koja je prezrivo govorila o venčanju golubice i slona. I svi su imali pravo. Dijego je bio dvostruko stariji od nje, već je imao život za sobom, bio je dva puta razveden i ozloglašen kao ženskaroš. Kako bi mogli ozbiljno da poveruju da će se promeniti? Dijego je imao avantura već ubrzo posle venčanja, po njegovom mišljenju, ništa važno, ništa što bi za Fridu moglo da bude opasno.

„Moje telo nije stvoreno da bude verno“, rekao je. „To mi je potvrdio čak i lekar.“

Spoznaja da Dijego ne deli njenu romantičnu ideju o ljubavi koja traje do kraja sveta i veka mnogo ju je mučila. Kako je samo mogao i da pomisli na druge žene kad je ona s njim? To u početku nije mogla da shvati. Tešila se da te avanture ništa ne menjaju kada je reč o dubini njegove ljubavi.

„Ako ne možeš da mi budeš veran, hoću bar da mi budeš odan!“, zahtevala je.

„To ti obećavam“, odgovorio je.

Stenjala je i prevrtala se po krevetu, jer nije mogla da zaspi. Dijego joj je izmicao. Udaljavao se. Koliko daleko je zapravo išla njegova podrška? Još juče je gledao njenu sliku s vodom, ali samo zato što mu je to tada baš tako odgovaralo. Smatrao je da je njegova umetnost važnija od njene, a tako je i bilo. Ipak je obećao da će joj biti odan, ako već ne može da joj bude veran. Ali i to obećanje je prekršio.

Misli su je mučile i nije mogla da zaspi. Konačno je ponovo ustala. Pogled joj je pao na kutijicu u kojoj je čuvala dolare kojima joj je Edvard Robinson platio slike. Četiri stotine dolara u novim novčanicama od po dvadeset dolara.

Bilo je dobro što ima taj novac. To ju je činilo nezavisnom od Dijega.

Podigla je glavu i pogledala se u ogledalu. Imam trideset i jednu godinu, pomislila je, zapravo sam žena u najboljim godinama, ali bojim se da mi moja bolest ostavlja manje vremena nego drugima. Šta hoću da postignem u životu? Nisam više dovoljno mlada da bih se vezala za nevernog muškarca. Talentovana sam, vreme je da taj talenat iskoristim.

Sasvim je primakla lice ogledalu. Da li se to oko uglova usta vide najfinije borice, prekrivene crnim dlačicama njenih nausnica?

Dugo je stajala tako. Završiću onu sliku s vodom, obećala je sebi. A onda ću naslikati narednu sliku, pa onda sledeću. Vreme kada sam nešto mackala u senci velikog Dijega Rivere konačno je prošlo. Moje slike su moj život. One mi pomažu da razumem sebe i da prevaziđem svoja razočaranja i katastrofe. Da nisam slikala, možda bih poludela, ili bih se već i ubila. Rado bih i dalje bila Dijegova žena, ali ako me taj kolos gnječi pod sobom, moram da ga se oslobodim.

Nasmešila se svojoj slici u ogledalu. Neću samo da slikam već i da svoje slike pokažem i prodajem svetu. Prošlo je vreme kada sam uzimala novac od Dijega.

Frida je duboko udahnula i izdahnula. Najzad je znala šta treba da radi. Osećala se jako. Nezavisno. Slobodno. Sve ću uspeti sama, pomislila je. Nisam više Dijegova muza. Nisam više Frida Rivera. Ja sam Frida. Frida Kalo.